

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

GENDER EQUALITY IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Сидоренко О.О.,

кандидат юридичних наук,

асистентка кафедри теорії і філософії права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

У статті досліджено питання змісту і сутності ґендерної рівності під впливом глобалізації. Проаналізовано проблеми ґендерних відносин у період глобалізації, що визначаються гостротою її актуальності на міжнародному рівні і в Україні. У міру того, як глобалізація набирає темпів і масштабів, проникає в найбільш віддалені куточки земної кулі і дедалі відчутніше впливає на формування національної політики на державному рівні, аналіз її нових форм впливу в такій найважливішій сфері, як ґендерні відносини, стає дедалі актуальнішим.

В умовах глобалізації інтереси окремих груп стикаються на планетарному, міждержавному та внутрішньодержавному рівнях, тому ґендерні відносини не можуть бути підірвані цими процесами. Під впливом глобалізації загострені ґендерні питання. Жінки дедалі частіше стають жертвами процесів, пов'язаних із глобалізацією, таких як знищення «держав соціального забезпечення», що призводить до зростання бідності та безробіття, збільшення дискримінації та маргіналізації жінок на ринку праці, збільшення насильства щодо жінок у зростаючому міжнародному масштабі, війни, збройні конфлікти, порушення екологічного балансу, швидкі темпи поширення СНІДу серед жінок і дітей. Відтворюючись у соціальних нормах і ставленнях, такі громадські погляди встановлюються і повільно змінюються з часом. Багато сучасних досліджень привертають увагу до поширеності традиційних ґендерних стереотипів в Україні, що впливає не тільки на приватне життя жінок, але й на формування спільного інформаційного середовища через діяльність засобів масової інформації та освіти. Негативні фактори глобалізації перешкоджають усуненню ґендерної ієрархії, а в деяких країнах вона негативно впливає на ґендерну політику на інституційному рівні. У більшості країн світу жінки залишаються вкрай маргіналізованими серед власників і керівників компаній і фінансових установ, у державних органах, на керівних посадах політичних партій і профспілок.

Водночас у контексті зростання глобалізації, подальшого розвитку маємо низку суттєвих позитивних тенденцій у становищі жінок, що виникли у другій половині ХХ ст.: збільшення участі жінок у суспільно-політичному житті, зростаюче партнерство обох статей у вирішенні нагальних проблем жінок, поява численних жіночих організацій. Результатом такої політики стало збільшення ґендерної асиметрії – нерівність соціальних позицій та життєвих шансів жінок і чоловіків, що, насамперед, відчувається у сфері політики, державного управління та зайнятості на ринку праці. Специфіка ґендерної асиметрії або ґендерної нерівності в сучасній Україні проявляється у таких формах, як виведення жінок із сфер влади, управління, повноцінної участі в політиці, переміщення жінок у сферу непривілейованих і малооплачуваних професій і видів діяльності, переважання способом життя і видами занять, які не цінуються суспільством, відсторонення від володіння майном, від національного багатства і, як наслідок, бідність порівняно з чоловіками. Ґендерні дослідження допомагають зрозуміти природу людської особистості, походження жінок і чоловіків. У центрі уваги цього дослідження є соціальні, культурні, лінгвістичні та інші фактори, що визначають поведінку чоловіків і жінок залежно від їхніх уявлень не тільки про їхню біологічну стать, але і про ґендер («ґендер») – стать соціокультурну.

Ключові слова: ґендерна рівність, глобалізація, ґендерна дискримінація, ґендер, державна ґендерна політика.

The issues of the content and essence of gender equality under the influence of globalization are considered. Analyzed the problems of gender relations in a period of globalization, which are determined by the urgency of its relevance at the international level and in Ukraine. As globalization is gaining momentum and scope, penetrating into the most remote corners of the globe and increasingly tangibly influencing the formation of national policy at the state level, the analysis of its new forms of influence in such an important area as gender relations becomes more and more relevant.

Under the conditions of globalization, the interests of individual groups collide at the planetary and interstate levels, and therefore, gender relations cannot be undermined by these processes. Under the influence of globalization, gender issues are aggravated. Women are more and more victims of processes associated with globalization, such as the destruction of "welfare states", leading to rising poverty and unemployment, increasing discrimination and marginalization of women in the labor market, increasing violence against women on an increasing international scale, wars, armed conflicts, violations of the ecological balance, the rapid pace of the spread of AIDS among women and children. Reproducing in social norms and attitudes, such public views are established and slowly changing over time. Many modern studies draw attention to the prevalence of traditional gender stereotypes in Ukraine, which affects not only women's private lives, but also the formation of a common information environment through the activities of the media and education. The negative factors of globalization impede the removal of the gender hierarchy, and in some countries, it negatively affects gender policy at the institutional level. In most countries of the world, women continue to be extremely marginalized among the owners and managers of companies and financial institutions, in government bodies, in the leadership positions of political parties and trade unions.

At the same time, in the context of the growth of the globalization process, further development and a number of significantly important positive tendencies in the situation of women that arose in the second half of the XX century. These include such as increasing the participation of women in socio-political life; the growing partnership of both sexes in solving the pressing problems of women; the emergence of numerous women's organizations. The result of such a policy was the increase in gender asymmetry – the inequality of social positions and the life chances of women and men, which makes itself felt, above all, in two areas – in the field of politics, public administration, and employment, in the labor market. The specificity of gender asymmetry or gender inequality in modern Ukraine is manifested in such forms as the removal

of women from the spheres of power, management, full participation in politics; displacement of women in the sphere of unprivileged and low-paying professions and activities; overload by way of life and types of classes that are not valued by society; disengagement from possession of property, national wealth, and, as a result, poverty in comparison with men. Gender studies help to understand the nature of human personality, women's and men's origins. The focus of this study is social, cultural, linguistic and other factors that determine the behavior of men and women depending on their ideas not only about their biological gender, but also about gender (gender) – to become socio-cultural.

Key words: gender equality, globalization, gender discrimination, gender, state gender policy.

В умовах глобалізації відбувається зіткнення інтересів окремих груп на планетарному, міждержавному та внутрішньодержавному рівнях, отже гендерні відносини не можуть не бути порушені цими процесами. Під впливом глобалізації гендерні проблеми загострюються. Жінки дедалі більше виявляються жертвами таких пов'язаних із глобалізацією процесів, як руйнування «держав добробуту», що веде до зростання бідності і безробіття, посилення дискримінації та маргіналізації жінок на ринку праці, зростання насильства щодо жінок у зростаючих міжнародних масштабах, війни, збройні конфлікти, порушення екологічної рівноваги, швидкі темпи поширення СНІДу серед жінок і дітей. Відтворюючись у соціальних нормах та ставленнях, такі суспільні погляди мають усталений характер та повільно змінюються з часом. Багато сучасних досліджень привертають увагу до поширеності традиційних гендерних стереотипів в Україні, що впливають не лише на особисте життя жінок, а й на формування загального інформаційного середовища через діяльність засобів масової інформації та освіти.

Метою статті є дослідження гендерної рівності в Україні та можливих напрямів вирівнювання гендерної ситуації в умовах глобалізації на шляху трансформації національної правової системи.

Гендерна нерівність гальмує розвиток суспільства, що призводить до негативних наслідків, тому гендерним аспектам суспільного життя присвятили дослідження такі українські науковці, як Н.В. Аніщук, Т.С. Ганзицька, О.Р. Дашковська, Ю.В. Івченко, К.Б. Левченко, О.М. Руднева, О.О. Уварова, О.М. Хмелевська та інші. Однак, як свідчить аналіз змісту наукових робіт учених, проблеми гендерної рівності залишаються мало дослідженими, а тому обрана проблематика видається своєчасною і актуальною.

Негативні фактори глобалізації гальмують усунення гендерної ієрархії, а в деяких країнах негативно впливають на гендерну політику на інституціональному рівні. У більшості країн світу жінки продовжують залишатися вкрай незначно представленими в числі власників і керівників компаній і фінансових установ, в органах влади, на керівних посадах політичних партій і профспілок.

Водночас в умовах наростання процесу глобалізації отримує подальший розвиток і низка істотно важливих позитивних тенденцій у становищі жінок, що виникли у другій половині ХХ ст. До них належать активізація участі жінок у суспільно-політичному житті, зростаюче партнерство обох статей у вирішенні нагальних проблем жінок, виникнення численних жіночих організацій.

Результатом такої політики стало посилення гендерної асиметрії – нерівності соціальних позицій

і життєвих шансів жінок і чоловіків, яке дає про себе знати, перш за все, у двох сферах – у сфері політики, державного управління і в сфері зайнятості, на ринку праці. Специфіка гендерної асиметрії, або гендерної нерівності, в сучасній Україні проявляється в таких формах, як відсторонення жінок від сфер влади, управління, повноцінної участі в політиці, витіснення жінок у сферу неprestижних і низькооплачуваних професій і видів діяльності, перевантаження побутом і видами занять, які не оцінюються суспільством, відсторонення від володіння власністю, національним багатством, і, як наслідок, бідність порівняно з чоловіками.

Принцип гендерної рівності як елементу загального принципу рівності перед законом і судом та елементу права на справедливий суд, гарантований ст.ст. 24, 129 Конституції України, ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та ст.ст. 7, 9 Закону України «Про судoustрій і статус суддів».

Гендерні дослідження допомагають осмислити природу особистості людини, жіночого та чоловічого начала. Центром уваги такого дослідження є соціальні, культурні, мовні та інші фактори, за допомогою яких визначають поведінку чоловіків і жінок залежно від їх уявлень не тільки про свою біологічну стать (sex), а й про гендер (gender) – стать соціокультурну. Це вимагає розуміння понять «гендер», «гендерна рівність», усвідомлення того, що гендерна рівність не є синонімом однаковості, це – антонім гендерної нерівності, а не гендерних відмінностей, і що центральним у розумінні поняття гендеру є належне усвідомлення механізму влади, оскільки гендерні відмінності породжуються, передусім, владою [1, с. 143]. Варто зазначити, що незважаючи на наявність профільних законів України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про попередження насильства в сім'ї» тощо), їх норми залишаються переважно декларативними.

В історії становлення і розвитку гендерних досліджень у сучасній Україні О. Кісь виділяє чотири періоди: 1) період надолужування (1991–1994 рр.), коли дослідниці несподівано виявили існування цілої розвинутої міждисциплінарної ділянки досліджень та змушені були відчайдушно опановувати теоретичні та методологічні здобутки гендерних студій Заходу; 2) період накопичення сил та первинної інституалізації гендерних студій (1995–1999 рр.), що ознаменувався створенням перших незалежних центрів гендерних досліджень, проведенням кількох всеукраїнських наукових конференцій, опублікуванням перших перекладів класичних праць

феміністської думки; 3) період самоствердження і консолідації (2000–2005 рр.), для якого притаманним є кількісне і якісне зростання спільноти дослідників, вихід друком солідних наукових публікацій вітчизняних учених (монографій, збірників, спецвипусків періодичних видань). Проте головною ознакою того, що гендерні студії в Україні набувають реальних ознак науково-освітньої дисципліни, стала публікація посібників для вищої школи; 4) період зрілості та легітимізації (починаючи з 2006 р.), коли набув чинності Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в Україні» (далі – Закон № 2866-IV), а також Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. № 1834 була затверджена Державна програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 р., якими було передбачено державну підтримку гендерних досліджень. Науковці отримали більше можливостей реалізувати накопичені знання та досвід для систематичного розвитку цієї ділянки у вищій школі (у 2010 р. кафедри гендерних студій засновано у 5 університетах), захищено низку докторських дисертацій із гендерної тематики, щораз більше українських дослідниць успішно інтегруються в міжнародну наукову спільноту через публікації, участь у конференціях, стажування в кращих університетах світу. Свідченням наукової зрілості окремих дослідницьких ділянок стає створення професійних асоціацій дослідників гендеру в деяких дисциплінах [2].

Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [3], з огляду на зв'язок торгівлі і сталого розвитку, сторони посилюють діалог і співробітництво також у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей, чому присвячена глава 21 Угоди. Зокрема, у ст. 419 Угоди зазначено, що сторони «посилюють діалог та співробітництво щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації», а ст. 420 визначено цілі, досягнення яких передбачає співробітництво у цих сферах: а) покращення якості людського життя; б) протистояння спільним викликам, зокрема глобалізації та демографічним змінам; в) збільшення кількості та покращення якості робочих місць із гідними умовами праці; г) сприяння розвитку соціальної та юридичної справедливості у контексті реформування ринку праці; д) сприяння створенню на ринку праці таких умов, які б поєднували гнучкість та захищеність; е) сприяння впровадженню активних заходів на ринку праці та підвищення ефективності служб зайнятості з метою задоволення потреб на ринку праці; ж) стимулювання розвитку ринків праці, що сприяють залученню малозабезпечених осіб; з) зменшення обсягів неформальної економіки шляхом трансформації нелегальної зайнятості; и) покращення рівня забезпечення охорони здоров'я та безпечних умов праці, зокрема шляхом проведення навчання і тренінгів із питань охорони здоров'я та безпеки праці,

сприяння реалізації превентивних заходів, попередження ризиків великих аварій та управління токсичними хімічними речовинами, а також обмін доброю практикою та результатами досліджень у цій сфері; j) посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності та фінансової стабільності; к) скорочення бідності та посилення соціальної єдності; л) забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень; м) подолання дискримінації в усіх її формах та проявах; н) посилення можливостей соціальних партнерів та сприяння соціальному діалогу.

Таким чином, забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень, подолання дискримінації в усіх її формах та проявах перебуває у тісному зв'язку з поліпшенням якості людського життя, протистоянням сучасним викликам, сприянням розвитку соціальної та юридичної справедливості у контексті реформування ринку праці тощо.

Ст. 424 Угоди передбачає, що Україна забезпечує поступове наближення до права, стандартів та практики ЄС у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей (Додаток XL до Угоди, що містить перелік директив ЄС, серед яких основні директиви у сфері недискримінації та гендерної рівності: директиви 79/7/ЄЕС від 19 грудня 1978 р., 92/85/ЄЕС від 19 жовтня 1992 р., 96/34/ЄС від 3 червня 1996 р., 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 р., 2004/113/ЄС від 13 грудня 2004 р., 2006/54/ЄС від 5 липня 2010 р.).

Питання гендерної рівності залишаються наскрізними у співпраці України з міжнародними організаціями. Так, наприклад, головними напрямками співробітництва України з Радою Європи нині є: реформування чинного і розробка та імплементація нового законодавства відповідно до стандартів Ради Європи на основі принципів верховенства права та прав людини; розбудова толерантного, демократичного суспільства, яке базується на європейських стандартах, зокрема стосовно соціальних прав та прав національних меншин, рівних прав жінок та чоловіків, захисту дітей тощо [4].

Отже, що таке «гендер» і «гендерна рівність»? Так, поняття «гендер» варто розуміти як «соціокультурну статтю» чи «соціальну статтю», або статтю у соціальному контексті, на відміну від «біологічної статі», тоді як «гендерна рівність» означає рівний доступ, можливості, обов'язки та участь чоловіків та жінок в усіх сферах громадського та приватного життя [5]. Всупереч поширеній думці, проблема гендерної рівності стосується не лише жінок, а рівною мірою – жінок і чоловіків та відносин між ними. Гендерна рівність означає рівну присутність, наділення владою і участь обох статей (а не лише жінок) в усіх сферах суспільного і приватного життя. Оскільки

наділення чоловіків і жінок *de jure* рівними правами та можливостями (наприклад, шляхом законодавчого закріплення) не призводить автоматично до рівності *de facto*, і в реальному світі умови життя чоловіків і жінок дещо відрізняються, ці відмінності в результаті призводять до різних наслідків, зокрема дискримінаційного ставлення у різних сферах суспільного життя.

Засадничий, базовий підхід до розуміння поняття «гендер» полягає в тому, що він не має нічого «природного» чи біологічно «заданого». Це – соціально сконструйоване поняття. На відміну від статі, яка задається природно і яку визначають ціла низка ознак: генетичні (набір хромосом), гонадні (репродуктивна функція), гормональні, соматичні та інші, гендер є продуктом соціалізації; це – змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої і жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що, насамперед, визначається соціальними, політичними, економічними і культурними контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їх статі [6, с. 11].

Як зазначив Майкл С. Кімел, «стать стосується біологічного апарату, чоловічої й жіночої особин, тобто нашої хромосомної, хімічної та анатомічної будови, тоді як гендер пов'язаний зі змістом, що його ми вкладаємо у відповідні відмінності в рамках культури» [1, с. 3–4].

Що стосується власне терміна, то, як відомо, слово «гендер» (*gender*) у перекладі з англійської мови означає граматичний рід (чоловічий, жіночий, середній) – категорію, властиву різним частинам мови, насамперед іменникові. Це слово запозичив із граматики і використав у науках про поведінку у 1955 р. психолог і сексолог Дж. Мані (John Money) [7], який також увів у науковий обіг нині широко використовуваний термін «гендерні ролі». Розмежуванню понять «стать» та «гендер» сприяла також праця Р. Столлера [8].

Таким чином, поняття «гендер» почало означати соціостатеві характеристики статі, на відміну від власне біологічних (генетико-морфологічних, анатомічних, фізіологічних). «Гендер» відрізняється від поняття «стать» (*sex*) – сукупності анатомо-фізіологічних ознак організму, що забезпечує відтворення потомства і дає змогу розрізняти у більшості організмів чоловічі і жіночі особини [9, с. 420].

Певні труднощі щодо термінології в цій темі притаманні всім суспільствам та зумовлені багатьма факторами, в т. ч. особливостями мови. У країнах колишнього СРСР поняття «стать» продовжувало використовуватися в соціальних науках та юриспруденції як соціальна категорія, в той час як нове поняття «гендер» із багатьох причин сприймалося неоднозначно.

В англomовному середовищі проблема сприйняття термінології була певною мірою протилежною. Зауважимо, що в англійській мові слово *sex*

має кілька значень і означає воно не лише стать, а й сукупність психічних реакцій, переживань, установок і вчинків, пов'язаних із проявом і задоволенням статевого потягу. Саме для відмежування соціального поняття статі до соціології, а в подальшому – і до інших наук (у т.ч. юриспруденції) було запроваджено поняття «гендер», первісним значенням якого в англійській мові, як вже зазначалося, є граматичний рід іменника.

Широкому застосуванню терміна «гендер» в юриспруденції прийнято завдячувати Р. Гінзбург (Ruth Ginsburg). Майбутня суддя Верховного суду США була ініціатором заміни англomовного терміна «дискримінація на підставі статі» (*sex discrimination*) на інший – «дискримінація на підставі гендеру» (*gender discrimination*).

Відповідаючи на запитання одного із сенаторів під час слухань у Судовому комітеті Сенату США під час розгляду її кандидатури на посаду судді Верховного суду США про причини, які спонукали її окреслювати цю правову сферу як «*gender discrimination*» замість «*sex discrimination*», Р. Гінзбург зізналася: «У 70-х роках, коли я працювала в Колумбійському університеті і писала статті та виступи, у мене була секретарка. І вона мені сказала: «Я ось друкую постійно це слово – *sex, sex, sex* – і дозвольте мені зауважити, що в аудиторії, до якої ви звертаєтесь, чоловіки, до яких ви звертаєтесь, – а в той час в апеляційних судах були винятково чоловіки, – перша асоціація, яку викликає це слово, – зовсім не та, про що ви говорите. Тому я пропоную використовувати граматичний термін *gender*, який не відволікатиме уваги і не викликати невірних асоціацій» [10].

Отже, термін «гендер» використовується на позначення соціальної статі людини, на відміну від біологічної статі. Англійський соціолог Е. Гіденс з цього приводу зазначав: «Ми вживаємо термін «стать», коли йдеться про відмінні фізичні ознаки людського тіла, і термін «гендер» у випадку психологічних, соціальних та культурних відмінностей між чоловіками і жінками. Відмінність між статтю й гендером має фундаментальний характер, бо багато відмінностей між чоловіками та жінками мають небіологічне походження» [11, с. 9].

На відміну від статі, яка є незмінною (за винятком випадків зміни статі шляхом проведення оперативного втручання), зміст поняття «гендер» змінюється: 1) залежно від тієї чи іншої культури; 2) в межах однієї культури – з плином історичного часу; 3) упродовж життя окремої людини (скажімо, проблеми, що постають перед молодими жінками, істотно відрізняються від тих, з якими вони стикаються з виходом на пенсію); 4) залежно від раси, класу, етносу, віку, сексуальності, освіти, регіону країни.

Таким чином, розуміння значення терміна «гендер» є ключовою передумовою для його застосування, зокрема в юридичній практиці (як правотворчій, так і правозастосовній), а також впровадження принципу рівності чоловіків і жінок за допомогою юридичних механізмів.

Поява на політичній арені України жінки-лідера сталася 14 квітня 1998 р., коли парламент України обрав Н. Карпачову Уповноваженим Верховної Ради з прав людини. Перша жінка-міністр в Україні С. Станік, була призначена на цю посаду у вересні 1996 р. при створенні Міністерства у справах сім'ї та молоді. Президентські вибори 1999 р. продемонстрували участь жінки-претендента на пост президента України – Н. Вітренко. Згідно з указом Президента України від 15 грудня 1999 р. «Про склад Кабінету Міністрів України» до нового складу увійшли дві жінки: Віцепрем'єр-міністром стала Ю. Тимошенко. Остання обіймала також посаду прем'єр-міністра України протягом лютого – вересня 2005 р.

За результатами опитувань, у 79% українських сімей приготуванням їжі займається жінка. Тільки в 21% випадків пари готують разом чи чоловік бере на себе цей обов'язок. На побутові справи і догляд за дитиною в Україні чоловіки витрачають близько півтори години на день, а жінки – п'ять годин. Ще не так давно в Україні існував список із 450 професій, що були заборонені для жінок. На щастя, його відмінили наприкінці 2017 р. Розрив у середній зарплаті за різними областями в 2015 р. становить від 12 до 70%. Різниця залежить від сфери діяльності. Чим більш “чоловіча” й серйозніша робота, наприклад, фінансист або страховик, тим яскравіше виражена нерівність, не кажучи вже про те, що керівники-жінки переважають лише у галузі освіти.

Жінки стикаються з численними бар'єрами на шляху до працевлаштування або ж кар'єрного зростання, і це стосується також сфери політики. В парламенті лише 12% жінок-депутаток, в той час як середньосвітовий показник становить 22%. За даними Global Gender Gap Report 2017, Україна посідає 116 місце із 144 держав за кількістю представлених жінок у парламенті [12].

Але проблема не тільки в зовнішній дискримінації, але й у тому, що жінки применшують свої можливості, вважаючи, що не мають відповідних навичок, щоб обіймати високу посаду. За даними HR-експертів, бажання отримати місце серед топ-менеджерів виявляє лише 19% жінок проти 81% чоловіків. Примітно, що не тільки чоловіки, але й самі жінки провокують таку ситуацію: тільки 4% жінок хотіли би працювати з керівником своєї статі.

Що стосується захисту прав жінок, то 60% суддів і прокурорів підтримують думку, що в домашньому насильстві винна сама потерпіла. У 2017 р. в Україні від побутового насильства загинуло 600 жінок. Для порівняння: в цьому ж році під час військових дій в АТО країна втратила 191 військового. При цьому більше половини чоловіків і жінок, що взяли участь у дослідженні, вважають, що в Україні є гендерна рівноправність. На жаль, поки що це далеко від правди. Але ми рухаємося до поліпшення ситуації: в 2018 р. уряд затвердив Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 р., що враховує рекомендації ООН. Її впровадження є однією з умов асоціації з ЄС [13].

Рівноправне становище жінок у суспільстві істотно змінює традиційні уявлення про такі риси, як жіночність і мужність. Жінці-лідери тепер більше притаманні моделі поведінки, які раніше закріплювалися за чоловіками, наприклад: незалежність, здатність приймати самостійні рішення і відстоювати свою думку. Сучасний спосіб життя вимагає поєднання різних стилів керівництва. Сучасну жінку-лідера відрізняє, насамперед, глибоке усвідомлення необхідності рівних прав із чоловіками і здатність до участі в усіх сферах суспільства. Іншою важливою рисою є визнання необхідності поєднання різних соціальних ролей – не лише активної учасниці трудового і суспільного життя, а й господині дому, матері. Жінки обирають різні варіанти поєднання цих ролей. Конкретний вибір життєвого шляху жінка робить сама відповідно до своїх особистісних якостей, смаків, уподобань. Але можливість такого вибору залежить від того, яку економічну і моральну підтримку нададуть їй держава і суспільство на кожному з обраних нею шляхів.

Спираючись на наведені вище аргументи, можна зробити висновок, що гендерний стереотип стає причиною гендерної нерівності та дискримінації особистості, як правило, щодо жінок. Це обертається нерівністю та дискримінацією ринку праці й у сім'ї, жінка вважається некомпетентною у сфері політики, прийнятті важливих рішень, вивченні наук. Отже, гендерні стереотипи є причиною гендерної нерівності, яку можна зарахувати до поняття з негативним значенням, синонімами якого є пригнічення, обмеження, позбавлення, репресія тощо. Аналіз гендерних відносин у глобалізаційних процесах виходить із того, що майже всі традиційні природні відмінності між статями мають під собою не біологічні, а соціальні підстави. Крім того, маскулінність і фемінність не просто відрізняються, але сконструйовані так, що перше є пануючим і домінуючим, а друге – підлеглим, тобто гендер розглядається як один із базових принципів соціальної стратифікації.

Таким чином, гендерна політика в Україні, особливо в умовах вибраного вектору на побудову європейських демократичних інститутів, постає зовсім у новому, актуальному світлі й вимагає утвердження цінності гендерної рівності як у суспільстві у цілому, так і в різних його інституціях зокрема. Це, насамперед, недопущення гендерної дискримінації, забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень (передусім через обрання в представницькі органи та призначення на урядові посади), забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків щодо поєднання професійних і сімейних обов'язків, унеможливлення проявів гендерного насильства тощо. Просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок має першочергове значення для мандату ПРООН (Програма розвитку ООН) в Україні та реалізації підходу, зорієнтованого на реалізацію Порядку денного до 2030 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кімміел Майкл С. Гендероване суспільство / пер. з англ. Київ : Сфера, 2003. 479 с.
2. Кісь О. Фемінізм в сучасній Україні: від «алергії» до останньої надії. URL: <http://krona.org.ua/feminizm-v-suchasnij-ukraini.html/>.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.
4. Співробітництво між Україною та Радою Європи. URL: <http://coe.mfa.gov.ua/ua/ukraine-coe/cooperation>.
5. Council of Europe Gender Equality Strategy, 2014–2017. Р. 3. URL: <http://www.coe.int/en/web/kyiv>.
6. Основи теорії гендеру : навчальний посібник. Київ : К.І.С., 2004. 536 с.
7. Money J., Hampson J.G., Hampson J. (October 1955). An Examination of Some Basic Sexual Concepts: The Evidence of Human Hermaphroditism. *Bull. Johns Hopkins Hosp.* (Johns Hopkins University). № 97 (4): 301–19.
8. Stoller R. Sex and Gender: On the Development of Masculinity and Femininity. Science House, New York City. 1968. 383 p.
9. Новий тлумачний словник української мови: у трьох томах. 42 000 слів / Укл.: Яременко В., Сліпушко О. 2-е вид., випр. Київ : Вид-во «Аконіт», 2001. Т. 3: П–Я. 864 с.
10. Ruth Bader Ginsburg: Supreme Court Nomination Hearings from PBS NewsHour and EMK Institute. Репортаж щодо слухань в Судовому комітеті Сенату США. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-VfUB7PgW4o>
11. Шостак Н.В. Гендер і його репрезентація в капіталістичній і соціалістичній рекламі : навч. посібник. Київ, 2010. 89 с.
12. Мазур Є. Гендерна рівність: чи існує вона в Україні та для чого вона потрібна. URL: https://24tv.ua/genderna_rivnist_chi_ishuye_vona_v_ukrayini_ta_dlya_chogo_vona_potribna_n1027434
13. Глобальний індекс гендерного розриву та гендерна нерівність в Україні. URL: <http://bakertilly.ua/news/id45343>